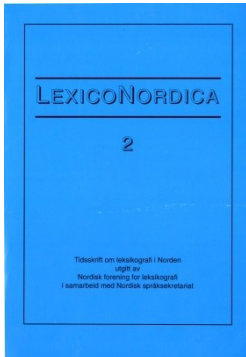

LexicoNordica

Forfatter:	Morten Pilegaard	
Anmeldt værk:	<i>Wörterbücher der Medizin. Beiträge zur Fachlexikographie.</i> Tübingen: Lexicographica, 1994.	
Kilde:	LexicoNordica 2, 1995, s. 261-264	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Morten Pilegaard

Wörterbücher der Medizin. Beiträge zur Fachlexikographie. Hrsg. von Stephan Dressler und Burkhard Schaefer. Lexicographica. Series Maior 55. Tübingen 1994. 304 sider.

Lexicographica. Series Maior. Nr 55, som anmeldes her, falder i to dele. Den første består af en række artikler, der med udgangspunkt i metaleksikografiske emner behandler sundhedsvidenskabeligt orienteret fagleksikografi i Tyskland. Anden del indeholder en oversigt over fagleksikografiske opslagsværker på eller omfattende tysk samt en bibliografi over lingvistisk forskning inden for det sundhedsvidenskabelige fagsprog.

Formålet med metaleksikografi er at teoretisere over leksikografiske delområder for på den måde at skabe det bedst mulige samlede grundlag for udarbejdelsen af ordbøger. Publicering af et værk, som belyser metaleksikografiske emner af relevans for et ganske bestemt sagområde og samtidig har en omfattende bibliografi over leksikografiske opslagsværker og lingvistisk forskning i det pågældende fagsprog, kunne derfor umiddelbart synes at være en interessant model til efterfølgelse inden for andre fag. Denne hypoteses lakmusprøve må være, om der fra det specifikke kan drages konklusioner af generel relevans for metaleksikografien eller udarbejdelse af fagsprogsordbøger inden for andre fagsprogsområder.

Under den pompøse titel *Medizinische Fachsprache und Fachlexikographie – Theoretische Aspekte* lægger Ingrid Wiese ud i artikelsektionen med noget, der bedst kan karakteriseres som et resumé af en del af sin ca 10-år gamle og på det tidspunkt relevante bog *Fachsprache der Medizin. Eine linguistische Analyse*. Wieses artikel beskæftiger sig bl.a. med sygdomsleheder og -betegnelser, det engelske sprogs indflydelse på tysk og synonymproblematikken, men er ellers overvejende optaget af nødvendigheden af og metodiske problemer i normering og klassifikation, hvilket i høj grad er et problem, der er specifikt for sundhedsvidenskaberne. Artiklen lever med hensyn til aktualitet og bredde på ingen måde op til overskriften. Under overskriften *Theoretische Aspekte* kunne Wiese passende – for blot at nævne et enkelt eksempel af mange mulige – have inddraget *hedging* som en interessant og aktuel udfordring for den metaleksikografisk orienterede fagsprogsforskning.

I en artikel af Burkhard Schaefer med titlen *Wörterbücher der Medizin – Versuch einer Typologie* påpeger Schaefer, at enhver, der påtager sig at lave en videnskabelig undersøgelse af medicinsk fagleksikografi, løber ind i en række vanskeligheder, hvis art og omfang afhænger af vedkommendes faglige baggrund, metode og ambition. Og

netop her er vi ved kernen af, hvad vi kan bruge Schaeders artikel til. Og om ikke kernen, så formentlig det eneste. Schaeder giver nemlig et udmærket bud på, hvilke aspekter man i teorien kan inddrage i en klassifikation af sundhedsvidenskabelige leksikografiske værker og slår i forbindelse hermed fornuftigt til lyd for udarbejdelsen af "minimerende delfaseordbøger" med kun ét formål (produktion/reception/oversættelse m.v.). Resten af artiklen handler om, hvad medicinske leksikografiske værker kalder sig selv, hvor tykke bøgerne er, hvordan de inddeler hovedområder og grenspecialer m.v. Det er alt sammen inderlig uinteressant for andre fagområder, og mere instruktive og alment nyttige redegørelser findes andetsteds, f.eks. i *Manual i fagleksikografi. Udarbejdelse af fagordbøger. Problemer og Løsningsforslag* af Bergenholtz og Tarp.

I en velskrevet artikel om ordbogshistorie – *Wörterbücher Geschichten* – vælger Stephan Dressler at starte sin redegørelse omkring middelalderen og udelader dermed ca. 2.000 års medicinsk oversættelseshistorie. Det skal han selvfølgelig være tilgivet, dels fordi man i det, vi i dag kender som Tyskland, i lighed i øvrigt med Italien, England og Frankrig, først for alvor begyndte at udvikle et ikke-latinsk/græsk/arabisk sundhedsvidenskabeligt fagsprog netop i den sene middelalder, og fordi udviklingen i de sundhedsvidenskabelige videnskaber først for alvor har taget fart inden for de seneste ca. 100 år. Dressler diskuterer ordbøgernes afgrænsning, formålstjenelighed, lemmaordningsprincipper, omtekst og nødvendighed af forskellige typer af information og hævder, at det først er inden for de seneste par tiår, at de medicinske ordbøger for alvor er begyndt at udvikle sig kvalitativt, hvilket i parentes bemærket mig bekendt også gælder alle andre bilingvale fagordbøger. Går vi uden for det tyske sprogområde, står Dresslers påstand ikke helt til troende. De store monolingvale amerikanske sundhedsvidenskabelige ordbøger havde for eksempelvis allerede i de første udgaver fra lige efter århundredeskiftet stringente principper for ordforklaring og gjorde fra mellemkrigstiden til starten af 50'erne så store kvalitative fremskridt, at de indtil 1989 klart dominerede det internationale marked for monolingvale sundhedsvidenskabelige fagordbøger.

I en veloplagt og velargumenteret artikel med titlen *Benennen und Erklären – richtig, schön und nützlich: Wie entsteht ein "gutes Wörterbuch"?* belyser Christoph Zink problemerne med videns- og informationsgenerering til brug for betydningsbeskrivelser. Zink opstiller rigtigheds-kriterier for indhold (belæg, konsekvens, aktualitet) og form (mikrostrukturens organisering og præsentation, ordbogens layout m.v.). Zink bekender sig som ordbogsæstetiker og knytter i den egenskab ganske alment nyttige bemærkninger til både indhold og form. Diskussion af betydningsforklaringerne er dog mest interessant, fordi Zink her slår stærkt til lyd for brugervenlighed, teorineutralitet og klarhed i betydningsforklaringer, og konkluderer med henvisning

til H.C. Andersens *Kejserens Nye Klæder*, at i en stadig mere kompliceret virkelighed inden for sundhedsvidenskaberne står og falder enhver fagordbog med betydningsforklaringernes troværdighed.

Bogen indeholder to deciderede "projektrapporteringer". Først giver Norbert *et al.* under overskriften *Aufbau und Inhalt des "Roche Lexikon Medizin"* hvad man bedst kan betegne som en blanding af et forord og en utilstrækkelig brugervejledning til *Roche Lexikon Medizin*. Dernæst beskriver Heinz David under titlen *Wörterbuch der Medizin* betingelserne for udarbejdelse af en ordbog i det tidligere DDR. Artiklen er kort, hvilket er det bedste, der er at sige om den.

I veloplagt og ukompliceret stil skriver Zink derpå om illustrationer i sundhedsvidenskabelige leksikografiske værker. Artiklen har overskriften *Information und Illustration: das Bild im medizinischen Sachwörterbuch*, og er noget af det mere fornuftige, jeg har set skrevet om det emne. Den belyser, hvordan illustrationer kan bruges, og diskuterer fordele og ulemper. Men meget betegnende for de mange praktiske problemer, der er med illustrationer i sundhedsvidenskabelige artikler, får vi desværre ingen eksempler på, hvordan billeder efter Zinks mening rent faktisk kan bruges, og hvordan de kan integreres i ordbogstekst. Så vi må her, som i stort set alle de øvrige artikler i bogen konstatere, at der igen er lidt for langt fra teori til praksis og vice versa.

Silke Lükling sammenligner under overskriften *Probleme zweisprachiger Fachwörterbücher der Medizin. Deutsch-English / English-Deutsch* 4 bilingvale fagordbøger på det tyske marked og konstaterer de samme problemer m.h.t. bilingvale ordbøgers målgruppetilpasning og formålstjenlighed (oversættelse, produktion, reception), som andre har konstateret før hende. Betragtningerne over de undersøgte værker har næppe interesse for andre end de redaktioner, der arbejder med revisionen af omtalte værker, ligesom det må synes temmelig overflødigt at bruge plads på at konstatere, at tosprogede fagordbøgers formålstjenlighed i en given situation afhænger af, hvilken information den giver og hvordan. Lükings artikel bliver en smule interessant, hvor den diskuterer det medicinske fagsprog i et kontrastivt perspektiv, f.eks. forskelle på engelsk og tysk i orddannelse, komposita og flerdstermer, forkortelse m.v.

Stephan Dressler afslutter artikelsektionen med bidraget *Wörterbücher als Medizin*, som kommenterer de sundhedsvidenskabelige leksikografiske værkers mange mulige anvendelser for lægmand. Dressler konstaterer, at der i det store hele mangler grundige brugerundersøgelser af leksikografiske opslagsværker inden for sundhedsvidenskaberne. Men sådan er det også inden for andre områder, så det er næppe overraskende. Hvad der derimod må vække en del mere opmærksomhed, men som jeg af venlighed skal undlade at kommentere, er Dresslers betragtninger over hypokondrisk anlagte og almindelige

lægbrugeres anvendelse af ordbøger som hjælp til selvhjælp ved selvdiagnosticering.

Bibliografien af Dressler er med sine ca. 1400 titler den første samlede oversigt over fagleksikografiske opslagsværker på eller omfattende tysk. Bibliografien er inddelt i områderne *almen medicin, odontologi, farmaci* og *veterinær medicin* og nævner opslagsværkerne i rækkefølgen ensprogede, tosprogede, og flersprogede. Den er naturligvis ikke hverken fuldstændig eller endegyldig, men den er et godt redskab for leksikografer og fagsprogsforskere.

En bibliografi over det sundhedsvidenskabelige fagsprog af Silke Lüking afslutter bogen. Den ganske omfattende bibliografi vil være relevant for fagsprogsforskere i almindelighed og leksikografer inden for det sundhedsvidenskabelige område i særdeleshed. Er man interesseret i den seneste forskning inden for dette område, bliver man dog nødt til at foretage sin egen litteratursøgning, for bibliografien er utilstrækkelig i sin dækning af den seneste forskning.

Konklusion. Forfatterne til dette værk har sat sig for at lave en status over anvendelsesorienteret fagleksikografi inden for et enkelt fagområde, medicinen, og et enkelt sprogområde, tysk. Det er delvis lykkedes. Men artikelsektionen formidler efter min mening ikke i tilstrækkeligt omfang originale resultater og overvejelser af generel interesse for fagleksikografien og fagsprogsforskningen. Den vil derfor formentlig overvejende have begrænset fag- og sprogintern interesse, lige som en bredere kreds næppe kan være tjent med den uheldige kombination af dårlig indbinding, uinspirerende tryk og uforholdsmæssig høj pris (over DKK 600). Jeg kan ikke anbefale, at man køber denne bog.

Litteratur

- Bergenholtz, Henning & Tarp, Svend (red.) 1994: *Manual i fagleksikografi. Udarbejdelse af fagordbøger. Problemer og løsningsforslag*. Herning: Systeme.
- Wiese, Ingrid 1984: *Fachsprache der Medizin. Eine linguistische Analyse*. Leipzig: Veb Verlag Enzyklopädie.